

K. NOREL

Hoofdingeland Dirk Stam

Dirk Stam was vooruitgekomen in de wereld. Klein begonnen, had hij hard gewerkt en goed geboerd. En toen zijn leeftijd tot de middag-hoogte was geklommen zat hij op een eigen, onbezwaarde boerderij en had hij meer land dan hij bewerken kon.

Door stuggen arbeid, door goed beleid, en doordat hij den tijd mee had gehad, was hij zoover gekomen dat hij op één lijn stond met de groote boeren van het dorp en van lieverlede kreeg hu het aanzien dat aan groote boeren past. De notaris ging tegenwoordig anders met hem om dan vroeger, toen hij wel eens had moeten soebatten om hypotheek. De dokter liet zijn hogere waardeering blijken bij de laatste bevalling van Dieuwertje. Hij vroeg het dubbele van den vorigen keer. Bij dien eisch heeft Dirk Stam zijn voorhoofd een oogenblik gefronst. Maar hij heeft zich getroost. Als je voor vol werd aangezien moest je voor vol betalen ook. En het kon er af.

Voor vol aangezien. Op één punt werd Dirk Stam dat niet. Hij was geen lid van het bestuur van het waterschap. Hij was dat ook niet geworden bij de bestuursverkiezing van het vorig jaar, toen in een vacature een man gekozen werd, die wat bekwaamheid en bezit aanging, op geen stukken na bij hem kon halen. Het heeft Dirk Stam gestoken, dat hij bij dien man achter werd gezet. Was hij geen boer, die er wezen kon? Had hij zijn bedrijf niet opge-werkt van een klein spul tot een groote boerderij? Had hij de bema-ling van zijn land niet puik in orde gebracht op een manier, nog ner-gens toegepast? Zou hij geen verstand hebben van dijken, bruggen en wegen, en Wouter Watses, een man die zijn vaders boerderij van de looden liet loopen, wel? Dit heeft Stam lang dwars gezeten en Dieuwertje nog meer. Haar Dirk hoorde bij de groote boeren. Hij hoorde in het bestuur van het waterschap. Hij had recht op een plaats in de auto's, die eens in het jaar langs hun hoeve

kwamen voor de dijkshouw. Dirk, de pientere boer, zou op zijn plaats zijn als hoofdingeland.

Sedert kort zijn Dirk en Dieuwertje over hun ergernis heen. Glijnis, de Dijkgraaf, heeft Stam op de beurs aangeklampt. „Wat zou je er van zeggen, Stam, als we jou eens hoofd-ingeland maakten?” Stam was machtig gestreeld, maar hij paste wel op om dat te laten blijken. Hij keek het raam uit alsof hij niet recht wist wat op die vraag te antwoorden, alsof hij haar amper had gehoord. „Nou?” drong de Dijkgraaf, onderwijl hij aan zijn glaasje nipte. „Niet veel tijd,” veinsde Stam af te willen wimpelen. „Het kost niet veel tijd zoolang je tenminste geen heemraad bent.” Daar hield Glijnishem een lokkende appel voor. Heemraad, dat klonk. Mettertijd zou hij het stellig kunnen worden. „Ik weet weinig van waterschapszaken af,” hield hij zich nog alsof hij niet graag wou. „Een man als jij leert dat gauw genoeg,” vleide de Dijkgraaf hem. Toen gaf Stam toe. „Goed, zelf weten.”

Sinds heeft hij popelend uitgezien naar wat er verder komen zou. Drie weken later was hij can-didaat gesteld. Met stil genot las hij dien dag de krant. Daar stond zijn naam gedrukt. Dat las vanavond het geheele dorp; dat lazen alle boeren in den polder: Dirk Stam, hoofdingeland. Hij moest de krant telkens weer ter hand nemen om het berichtje na te lezen. En nadat hij gekozen was kwamen er groote gele enveloppen met de post. Dirk moest groote stukken teekenen, geloofsbrieven indienen. Straks zou hij beëedigd worden. De uitnoodiging voor de eerste vergadering ging vergezeld van een heele bundel stukken met veel cijfers en zeer uitvoerige ver-toegen.

Toen kwamen Dirk en Dieuwertje recht onder den indruk van het gewicht van zijn ambt en toen moest Dirk ook denken aan hetgeen hij tot den Dijkgraaf had gezegd: „Ik weet van waterschapszaken weinig af.” Destijds had hij

dat minder zwaar gemeend dat hij het zei. Thans werd 't gemoed hem zwaarder. En zwaarder werd dat nog toen hij de hoge stoep van het Koggehuis beklom en binnen werd gelaten, eerst in een marmeren vestibule, om daarna door een bode met een glinsterend wapen op zijn zwarte jas langs breede trappen geleid te worden naar een deftige zaal.

Schutterig stond Stam tusschen de andere hoofd-ingelanden. Het waren de dikste boeren van den polder, mannen tegen wie hu steeds hoog had opgezien. Hij kon er niet dadelijk aan wennen dat hij nu hun gelijke was. Het duurde niet lang'daarboven. De auto's reden weldra voor. Het was dijkschouw. Het werd een mooie rit door den polder. Stam reed langs wegen, waar hij anders zelden kwam en het kleine gezelschap in den wagen nam hem als zijn gelijka op.

En daarna kwamen ze door 't eigen dorp langs zijn eigen hoeve. Dirk kon de mannen in zijn wagen z'n land wijzen. Hij deed het schijnbaar zonder ophef. Dit is van mij ja en dat en het hoekje ginder ook nog. Maar zijn krop zwol van trots. En Dieuwertje glorieerde in de Zondagsche kamer met de kap op en de gordijnen wijd geopend.

Bij den dijk stopten de wagens en toen klommen al de boeren, stennend en steunend, naar boven en zij keken, als waren ze de beste kenners van dijken en zeeweringen, naar het basalt, de Noorsche keien en het paalscherm.

Een eind verder stopten de wagens weer. Ander-maal moest de dijk beklommen worden. De Dijk-graaf deed het, een aantal ingelanden ook, maar den meesten was de dijk te hoog en het talud te steil. Zij bleven beneden bij de wagens. „Gaat dit zoo?" vroeg Stam, „moeten we dan den dijk niet schouwen? Moeten we niet zien of hij sterk genoeg is!" De mannen bij hem lachten. „We moeten naar de herberg van Jan Groen," zei er een. „Die dijk-schouw, dat is een mooie kapstok voor een lekker maal. De opzichters hebben al lang bekeken wat er aan den dijk mankeert." „En wat doen wij dan?" vroeg Stam verbaasd. „Een aardig ritje maken en lekker eten. En vanmiddag vergaderen we ook nog."

Dat eten was goed, ondervond Stam. In de herberg van Jan Groen stonden tafels vol brood, vleesch en vruchten. Er werd soep opgediend en gebakken eieren. Het was een koude tafel, rijker dan menig warm maal. Lekker eten konden ze bij het waterschap. En daarna reden ze naar de stad terug.

Nu zou de vergadering gehouden worden. Ze werd gehouden in een statige zaal. De hoofd-ingelanden zaten op gebeeldhouwde stoelen, in welker hooge ruggen het wapen van het waterschap geschoren was. Op de groene tafel lagen stapels documenten. En het begin was indrukwekkend. Na de opening las de Dijkgraaf plechtig het eedsformulier en Dirk Stam zwoer met hooggeheven vingers.

Maar wat werd daarna nog gevergd van hem of van de anderen? Wat kwam er over het vuur van het gewichtig werk van de mannen met de deftige titels en de dikke buiken? De kleine, kwieke secretaris aan de rechterhand van den Dijkgraaf beheerschte de vergadering. Hij schoof den voorzitter de stukken toe en fluisterde hem in wat hij moest zeggen, hij stak hem het antwoord in, wanneer een vraag gesteld werd. Maar er waren weinig vragen. De hoofdingelanden hielden zich stil. Ze knikten maar van ja. De hamer van den Dijkgraaf had het hoogste woord.

Dirk keek eens rond. Het Koggehuis had iets van het oude raadhuis in zijn dorp. Alleen veel statiger en rijker. Het plafond en de wanden waren geheel beschilderd, aan den zolder hingen rijke koperen kronen. Tegenover hem was een schoorsteenstuk met vrouwen. Met zulke vrouwen, dat Stam er niet recht naar durfde kijken. Hij geneerde zich een weinig voor zijn burens. Als zoo'n schilderij eens bij hem thuis was opgehangen, zou Dieuwertje het woedend wegdoen.

Na een uur was de vergadering afgelopen. „Nog twee uur vóór de bus gaat," zei Stam met zijn horloge in de hand tegen den man, naast wien hij had gezeten. „Welke bus?" vroeg die. „Die van halfzeven." „O, die!" Hij lachte raadselachtig. „Kom mee!" Hij ging een zijkamer binnen. Daar gonsde het van drukte en was een kellner aan het schenken. Stam nam een Voorburg. Anderen namen er twee of drie, of meer. Men zat er langer dan een uur.

Sommigen biljartten in een zaal ernaast. Niemand ging weg. Maar het werd nu toch Stam's tijd. „Komaan, we gaan es,” zei hij opstaande. „Waar wou je heen?” vroeg zijn buurman. „Naar de bus en dan naar huis.” De ander lachte. „Maar man, we moeten toch eerst eten!” „Eten?” vroeg Stam. „We hebben toch gegeten bij Jan Groen.” Nu werd er achter Stam geschaterd. „Dat happie. Dacht je dat we het daarmee deden vandaag?” Er luidde een bel en de Dijkgraaf ging de mannen voor aan tafel.

De maaltijd werd gehouden in dezelfde zaal als waarin vergaderd was. Maar hoe was die veranderd! Inplaats van het zakelijke groene kleed lag er damast op tafel. Veel bloemen waren er, kristal en zilver glansden. En zoo zwijgzaam als de hoofdingelanden tijdens de vergadering waren, zoo levendig waren ze nu. De Dijkgraaf opende met een joviaal: „Nou heeren, dat we ze maar weer luste magge.”

Dirk keek rond. De kellners waren al aan 't bedien-nen. Verscheiden gasten hadden de vork al in de hand. Ging dat hier zoo maar? Enkelen sloegen, na even de oogen te hebben geloken, achteloos een kruis. Nu durfde Stam ook. Zijn handen vouwde hij onder de tafel; zijn oogen kneep hij even dicht. Hij gaf God het zijne zonder dat een mensch het merkte....

Reeds stond de kellner naast hem met een groote schotel. „Wat zal het zijn meneer: een Russisch ei, ansjovis, zalm, haring?” Met een half oog zag Stam al dat kleurige en vreemde op den schotel. Schuchter keek hij naar den kellner. „Jan,” noemden de anderen hem. Ze commandeerden hem of hij hun knecht was. Maar hij droeg een deftige zwarte jas, en zijn overhemd was hagelwit, en zijn ondoordringelijk gelaat was glad geschoren. En Dirk Stam wist niet wat hij kiezen moest van al dat vreemde. „Dit maar?” vroeg de kellner, die zijn Pappenheimers kende. „Goed meneer,” zei Stam op goed geluk. Er lag een stuk zalm op zijn bord met gele en roode saus erbij. „Visch met een smaakje”, moest Dirk constateeren. „Lekker is anders.” De soep werd opgediend.

„Net slotwater,” bromde Stam bij zichzelf. Was dat nu een diner? Hij gaf de voorkeur aan Dieuwertje d'r pot en aan wat Jan Groen hun vandaag in zijn dorpsheerberg had voorgezet.

Het werd niet beter toen er getoast werd. Flauwe grappen. Moppen op het kantje van het schuine af en soms daarover heen. Stam, degelijke boer, ergerde zich.

Bij den vischschotel werd zijn stemming beter. Fijne tarbot met lekkere doop en goede aardappelen! Daar kon je nog eens aan toetasten! Hij nam een stevig bord vol en schranste lustig. Voor het kluiven der graten nam hij zijn handen te baat. Verbeelde hij het zich? Was er een spottlachje om de lippen van den secretaris, knipoogde hij tegen den Dijkgraaf? De heeren aan het boveinde zaten met mes en vork te prieken. Stam kleurde. „Geneer je niet, hoor,” zei zijn rechterbuur, terwijl hij zich de boter van de vingers likte. „Wij doen hier net als thuis.” Zoo'n bordje is, als het lekker is, niet veel voor een boerenmaag. Stam zou best nog een portie lusten. „Kan dat?” vroeg hij zijn buurman. „Wel wis en drie kan dat. Kellner schep op!”

Een tweede moot visch schoof op Stam's bord en een groote schaal dampende aardappelen werd voor hem neergezet. Al etend en kluivend vergat hij zijn verlegenheid. Hij verwonderde zich er alleen over dat de anderen al klaar waren. Waren deze boeren allemaal zulke kleine eters? En merkte hij nu wéér het spottend lachje bij den secretaris. Met zijn zakdoek veegde hij na het tweede bord z'n vette lippen af. Hè, dat was lekker. Maar nu voelde hij zijn maag. „Oh, daar helpt dit voor,” troostte zijn buurman. Hij schonk de beide glazen, die bij Stam's bord stonden, boordevol. „Rooie en witte door mekaar. Dan kun je alles eten.” Stam keek naar de gouden pendule op den schoorsteen. Zes uur bijna. Mooi op tijd was dit maal afgeloopen. Hij kan de bus van half zeven nog gemakkelijk halen. Maar daar zetten de kellners waarlijk andere borden neer. Ze deelden schone vorken en messen uit. De Dijkgraaf bediende zich van een nieuwen schotel.

„Is 't nog niet afgeloopen?” fluisterde Stam tot zijn buurman. Die lachte smakelijk. „Afgeloopt? Wel man, we beginnen pas.” De kellner stond achter Stam's stoel. Er was vleesch op zijn schotel. Het zag er heerlijk uit. Maar hij had twee borden aardappelen en visch op. Nu nog meer?

De kellner had een reep vleesch tusschen mes en vork gevat. "Meneer ..." „Nou affijn, een klein stukkie dan ..." Er viel een kalfsoester op zijn bord, zoo groot dat hij er van schrok. Op tafel stonden groenten. Stam nam daar nu een zeer bescheiden portie van. Aardappels zag hij niet. Hij stootte zijn buurman aan. „Eten ze enkel vleesch met groenten hier?" „Daar zijn de aardappels," zei die, wijzend op een schaal met ronde donkerbruine balletjes. Waren dat aardappels? Zulks moet men een boer, die aardappels bij bunders teelt, niet trachten wijs te maken. De vreemde piepers smaakten echter waarlijk goed. En de wijn deed eten. Maar de tijd. Is het nog niet afgelopen?" vroeg hij aan zijn buurman. „Aanstonds gaat de laatste bus." „Geeft niks," luchtigde de ander. „Ze brengen je wel thuis." „Maar mijn vrouw?"

De boer lachte spottend. „Die loopt toch zeker niet naar een ander? We eten maar één keer in het jaar van het waterschap." Hij vulde zijn glas voor de zooveelste maal en Dirk deed het ook. De wijn was lekker en hoe meer je dronk hoe meer je eten kon. De wijzers schoven over zevenen heen. „t Is lang niet meer wat het vroeger was," vertelde zijn bejaarde linkerbuurman. „Toen kwamen we allemaal met eigen gerij. Heb je de stallen in den tuin gezien? Daar stonden onze paarden. En de rij kamertjes hier achter op de gang? Daar sliepen de koetsiers. We kwamen den eenen morgen en den anderen morgen gingen we weer weg. We aten en dronken den heelen nacht door. Nou is het tegen twaalven al afgelopen.

„Tegen twaalven?" schrok Stam. „Maar dat doe ik niet. Zoo lang blijf ik niet. Mijn vrouw ... ik ga naar huis." „Alweer zijn vrouw!" brulde de buurman aan den rechterkant. „Hij zit onder de pantoffel, hoor!" Toen daverde de zaal. Dirk zat er met een rood hoofd bij. Hij had het land. Het eten smaakte hem niet meer. Alleen de wijn, die smaakte wel. Hij schonk zich in en zijn buurman schonk hem in en naarmate hij dronk gingen zijn verlegen en landerige stemming over. Het was toch deksels gezellig hier. En de moppen, die getapt werden, waren goed. Hij lachte met de anderen mee, zwaar en luid.

Het licht werd ontstoken. De koperen kronen straalden. Het kristal en tafelzilver ging glinsteren in dat rijke licht. Er werd pudding opgediend, fruit, taart. En steeds spoelde de wijn. De stemming werd zeer opgewekt. Men zong en Dirk zong mee. Maar wat hij zong wist hij niet. Toen de schotels waren weggeruimd en de wijn van tafel was verdwenen, kwamen er zeer kleine glaasjes. Hetgeen daarin was, maakte je warm van binnen en licht en vroolijk in het hoofd, zeer vroolijk.

Kijk, wat lachte de Dijkgraaf hem nu vriendelijk toe. En wat zei hij tegen hem? „Je hebt de hoogte, Stam." „Ja, ja ik zit hier hoog en dit maal is goed. Hoera voor het waterschap..." Van het verdere wist Stam later niets meer.

Na deze vergadering was het respect van Dieuwertje voor het hoofdingelandschap radicaal verdwenen. Na dezen avond heeft Stam tegen heemraden niet meer hoog opgezien. Het maal van erwten met spekvet en broeder, dat Dieuwertje den volgenden dag kookte, lag goed en stevig in zijn maag. Van linzen en stijve meelkost had hij geen last, zooals hij had gehad dien nacht na het diner in het Koggehuis. En in de week daarop is gebeurt wat in de geschiedenis van het waterschap nog nooit gebeurt was, of er moest een lid bankroet geslagen zijn: Dirk Stam bedankte als lid van het bestuur van het waterschap.